

ARHIV BOSANSKE KRAJINE
BANJA LUKA

209-46-VII/210

KALABIĆ-VULIN BRANA

" RADOVAN VULIN učitelj, 1921-1941. -"

L e g e n d a :

- osam stranica mašinom kucanog autoriziranog teksta sjećanja Brane Kalabić-V^Ulin, sestre Radovana Vulina;
- Sjećanja radjena na osnovu sugestije Arhiva Bos.krajine 25.oktobra 1976.godine;
- Tekst napisan u 4 primjerka, od kojih po dva posjeduju Arhiv i autor;
- SADRŽAJ SJEĆANJA: Biografski podaci o Radovanu Vulinu sa akcentom na literarno stvaralaštvo.

BRANA KALABIĆ-VULIN

penzioner

BANJA LUKA, Franca Prešerna 14

R A D O V A N   V U L I N
u č i t e l j

21.1.1921.- 19.10.1941.

/sjećanja o životu i radu/

BANJA LUKA, 25.10.1976. godine

BRANA KALABIĆ-VULIN

Banja Luka, Franca Prešerna 14

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 209-116-VII/210

Iznosi svoja sjećanja o životu i radu svoga brata

R A D O V A N A V U L I N A

Rodjen le 11.1.1921.godine u selu Seferovcima, opština Bos.Gradiška, od oca Stojana i majke Grozde rdj.Nobković u srednjoj seljačkoj porodici.

Osnovnu školu pohađao je: prve dvije godine u Novoj Topoli-kod časnih sestara, a druge dvije godine u Mrčevcima. Osnovnu školu završio je 1932 godine s odličnim uspjehom.

Nižu gimnaziju završio je u Bos.Gradišci 1936 godine i kao odličan učenik oslobođen je nižeg tečajnog ispita.

U septembru 1936 godine upisao se u Učiteljsku školu u Banja Luci i svih pet razreda završio s vrlo dobrim uspjehom.

Nakon završene Učiteljske škole koncem januara 1941. godine, postavljen je za učitelja u osnovnoj školi u selu Pištelinama, srez Cazin.

Radovan je bio drugo dijete od petoro djece njegovih roditelja.Kao seljačko dijete školovao se pod dosta teškim uslovima. Roditelji su mogli da obezbijede samo ono najneophodnije. Otac se zapravo predomišljao da Radovana pošalje u školu, jer je trebala radna snaga kod kuće, a pored toga strahovao je da neće redovno odvajati sredstva za njegovo školovanje. No, zahvaljujući majci koja je bila spremna da se odrekne svega radi njegovog školovanja, Radovan je poslat u Nižu gimnaziju u Bos.Gradišku.

U B.Gradišci, Radovan je stanovao u Djačkom domu i živio vrlo skromno kao i većina seoske djece, kupovao polovne knjige i u svako slobodno vrijeme žurio kući da pomogne roditeljima u domaćim i poljskim poslovima.

U nižoj gimnaziji mnogo mu je koristilo što je prve dvije godine osnovne škole pohađao kod časnih sestara i učio njemački jezik, tako da je učio sa lakoćom i bio među najboljima u njemačkom jeziku.

Odlazak Radovana u Banja Luku u Učiteljsku školu bio je veseo porodični događaj. Uz smijeh i šalu otac Stojan /koji je pripadao Zemljoradničkoj stranci/ i mladi brat Vojislav /koji

Brana Kalabio

je slijedeće godine umro/ preporučili su mu da se čuva lošeg društva i "da dobro drži JRZ-u za rep", misleći pritom na vladajuću stranku radikala.

Radovan je bio ozbiljan, tih, vrijedan, iskren, sa smislom za šalu i humor. Pored knjiga volio je muziku i šah. Dobro je poznavao i stenografiju i dosta se njome služio, naročito ako je trebalo da nešto pribilježi što nije spadalo u njegov školski rad.

Pošto je odrastao u porodici gdje je rad cijenjen iznad svega - stekao je izuzetne radne navike. Još kao dijete počeo je da roditeljima pomaže u domaćinstvu, što je činio i kasnije kad je god imao mogućnosti za to.

U toku školski ferija ne samo da je pomagao roditeljima u poljoprivrednim poslovima, nego je radio i niz drugih-zanatskih poslova. Tako je na primjer izradio divan, veliki i funkcionalan kredenac, neke stolice, koričio stare rasute knjige koje su se zatekle u kući. Nekoliko tih knjiga /koje su sklonjene preživjere Prvi svjetski rat/ zapalile su ustaše prilikom pretresa kuće jer su ~~na~~ pisane ćirilicom. /Pjesnički zbornik, časopisi Danica od 1870 i godengodine i još neka stara izdanja./

Radovan je bio vrlo privržen porodice, a naročito je volio majku i stariju sestru/Branu/. Često mi je davao svoja pisma i pjesme koje je napisao da pročitam, a kada je odlazio od kuće redovno bi ostavljao ponešto da se sakrije. To su često bile knjige, brošure, a pred rat i neki letci.

Kada je bio na feriju ustajao je rano, odmah uzimao violinu, svirao pola sata i tek onda bi se umivao-spremao i pomagao u domaćinstvu. Kasnije bi učio ili čitao.

Vrlo često svirao je revolucionarne pjesme. Sjećam se jednom kada je svirao Internacionalu, opomenula sam ga da mogu naići žandari, jer je kuća bila uz cestu na raskršnici, a i žandari su češće uvrćali. Na to je on odgovorio "misliš da oni znaju šta je Internacionala"? I druge pjesme često je prilagodio na "lijeve", kao naprimjer "Igram, plešem lambetvox, Milan desno, narod jok". /M. Stojadinović/predsjednik Vlade/

Branu Kolob

Čitao je mnogo, a naročito naprednu zabranjenu literaturu. Te knjige su djaci i studenti zamjenjivali, bilo da dodju do Radovana ili pak da on ode do njih. Veći broj takvih knjiga bio je sklonio kod mene /u Petrovu selu/ pred svoje hapšenje. Kada je Radovan uhapšen ja sam sve te knjige i brošure zakopala u zemlju u jednom limenom kuretu koje su u toku rata propale.

Najčešće ga je posjećivao tadašnji student Adem Kovačević. Jednom ga je tražio i LJubo Babić. Preko ferija često je kod njega bio Dragoljub Vidović/koji je sa njim pohađao isti razred/ a povremeno bi dolazili i drugi djaci, Vlado Milanović iz B. Luke, Milovan Hrvaćanin iz Rogolja, kod kojega je i Radovan često odlazio/ i drugi.

Dok je još bio djek niže gimnazije, Radovanu su se često obraćali seljaci za savjet, a kasnije kao djak učiteljske škole vodio je sa njima duge razgovore, o politici, unapredjenju poljoprivrede i svim što je interesovalo seljake. Kao seljačko dijete volio je seljake i osjećao njihove tegobe.

U Učiteljskoj školi uključio se u rad Literarne sekcije u kojoj je aktivno radio, a kasnije i rukovodio. Kroz ovu Sekciju sprovodio je liniju Partije i SKOJ-a. O radu Radovana u organizaciji SKOJ.a, od njegovih preživjelih drugova Slobodan Garić, slikar iz Beograda vjerovatno bi mogao dosta da kaže.

Počeo je svestrano da se bavi literaturom. Pisao je pripovijetke, pjesme, preveo neke pjesme sa francuskog, a bio je pripremio i jednu dramu. Od svega toga, za njegov kratki život obimnog rada, ostalo mi je u sjećanju:

Pripovjetke: - Od djedova ostalo,

- Lopta.

Pjesme:

- Prvo pismo drugarici sa Une,

- Drugo pismo drugarici sa Une,

- Majci,

- Prvo majčino pismo sinu,

- O ruke naroda radnog,

- Drugo pismo majci/u kojem je opjevao svoju smrt/

Drama:

- Na raskrsnici ili između dva ideala

/nije se bio odlučio za naslov/

Prevodi:

- Raspukla vaza

Mirna Kaladica

Radovanov rad u Literarnoj sekciji i uopšte, ostao je nezapažen od strane vlasti, pošto on nije smatran proleterom. Otac Radovanov važio je za imućnijeg i uglednog seljaka, koji je bio i poljoprivredni vijećnik Vrbaske banovine, a neko vrijeme i predsjednik opštine Romanovci. Tek kada je Radovan primio diplomu učitelja iz ruku direktora Učiteljske škole, ovaj mu je rekao: "Predajem ti Vuline diplomu, ali niko mi se nikada nije provukao kao ti", što znači da je u posljednjem času saznao za njegovo napredno djelovanje među djacima učiteljske škole. Ovo mi je pok. Radovan ispričao čim je došao kući sa diplomom i pokazao mi diplomu.

Kada je prvi put došao kući iz Pištalina pitala sam ga kako mu je tamo, gdje stanuje i je li mu dosadno bez školskih i drugih stvari. Rekao mi je da se ne sakiram, da je sve u redu i što je naročito važno da je našao popa koji je "crven" od glave do pete i koji svoju crkvu smatra "velštetom"/kovačnica-tudjica/gdje on treba da zarađuje hljeb, kao i on u školi. Taj pop mislim da je bio Dušan Štrbac i da je prije nekoliko godina radio u Komisiji za vjerska pitanja u Beogradu.

Okupacija naše zemlje zatekla je Radovana na dužnosti učitelja u Pištalinama-Cazin. Za to vrijeme on često putuje u B. Luku, dolazi kući, odlazi u Bos. Gradišku i obilazi pojedina sela.

Izbijanjem Narodnog ustanka on neumorno radi na organizaciji odbora po selima, preko kojih organizuje sakupljanje oružja i municije, hrane i novca, te popis vojnika koji su u bivšoj Jugoslovenskoj vojsci bili vezisti i mitraljesci. Sve te podatke do kojih je dolazio bilježio je na linijama kajdanke nekim znakovima. Sjećam se da je jednom bile puno žita u magazini kod oca koje je sakupljeno u Seferovcima i koje je kasnije prebačeno ustalicima. To je moglo biti u prvoj polovini mjeseca avgusta 1941 godine.

Od početka Ustanka pa dok nije uhapšen koliko se sjećam dolazili su mu: Dragoljub Vidović, Pletilić iz B. Gradiške, Radonjić Mićo iz Kukulja, Dule Vidović, Radovan Makić i još mnogi kojima ne znam imena.

Jednom mi je rekao da ima sastanak u B. Luci sa jednim najglavnijim za ustanak u Bosni i Hercegovini i da se treba održati jedan važan sastanak u Banja Luci. Pretpostavljam da se radilo o sastanku na Šehitlucima.

Mirana Kukulja

Koliko mi je poznato Radovan je bio glavni organizator jednog sastanka u avgustu mjesecu u školi Krnete, vezan za podizanje Ustanka. Radovan mi je rekao da postoji Odbor za podizanje Ustanka i da je teren toga odbora Lijeve polje i Potkonjarje i da obuhvata teren od Klačnica do Razboja. Koliko mi je poznato u tome Odboru pored Radovana bili su: Slavko Mandić, Alagić, Potkonjak i Sida Jelić-Marjanović. Ovom sastanku prisustvovali su ili su trebali da prisustvuju i neki drugovi iz sela. Za neke znam da su bili članovi Partije: Savo Dardić iz Karajzovaca /živio u Beogradu i izbjego prilikom bombardovanja/ Ljubo Mandić iz Karajzovaca i Branko Vidović iz Mašića. Radovan je razradio plan dolaska za svakog pojedinca, a mene je zadužio ukoliko uvrati Savo Dardić da ga upoznam sa planom odlaska/gdje da sa glavne ceste svrati, komu da se obrati i sl./

O ovom sastanku može dati podatke preživjeli učesnik Drago Djurdjević koji sada živi u Zagrebu.

Radovan je uhapšen u Banja Luci na ulici 12.10.1941. godine, zajedno sa braćom Vladom i Bracom Milanović, koji su kasnije pušteni. Istovremeno su uhapšeni i Slavko Mandić, Alagić i Potkonjak, dok je Sida Jelić pobjegao. Radovan je izdat, a sigurno i svi ostali od strane gimnazijalca Lakića Mirka iz Kobatovaca koji je bio ustaški agent. Radovan je imao namjeru toga dana da kupi zimske cipele i da se prebaci među ustanike na "Crni Vrh".

Izdajnik Lakić došao je Radovanovoj majci toga dana kada je Radovan uhapšen i odneo nešto odjeće i novca, jer ga je navodno Radovan poslao po te stvari, jer on ide "u šumu".

Napominjem da je izdajnik Lakić otkriven tek 1947 godine i da mu je sudjeno čini mi se u drugoj polovini 1947 godine i ukoliko bi se u sudu našao materijal sa toga pretresa rasvjetle bi se mnoge stvari u vez i sa Radovanom radom i razvojem Ustanka i rada Partije na tom području.

Radovana su u zatvora mučili i kako mi je majka pričala treću noć je popio otrov koji je imao skriven uza se, a onda je prebačen u bolnicu. Prije nego što će popiti otrov mnogo je pisao - to je izjavio Rimac koji je snjime bio u zatvoru i koji sada živi u Dubrovniku.

Radovana je u bolnici čuvao ustaša. I pored toga kako

Brane Kalabro

je rekao majci, časne sestre su ga vezale kajšima da im nebi pravio nered, jer nije bio "miran". *Majka je uvijek govorila da su ga čovne sestre držale. gm*

Radovan je umro 19.11.1941.godine. Majka je uspjela doći ga iz mrtvačnice i sahraniti na pravoslavnom groblju. Pogrebnu povorku sačinjavali su samo majka i grobar. Stotine rodoljubivih Banjalučana gledali su ovu povorku suznih očiju iza spuštenih zavjesa. /Ovo mi je pričala Nevenka Šajin-glumica/.

Prkosna i junačka Radovanova smrt bila je događaj o kojemu se u Banja Luci mnogo pričalo./Ovo je pričao Momir Kapor Radi Zariću./

Za vrijeme svog života Radovan je jako mnogo napisao, ali su skoro svi ti radovi u toku rata propali. Bila je jedna debela teka pjesama ~~u~~ kucanih na mašini i ukoričeno u tvrde plave korice u kojoj je bilo vjerovatno preko trideset pjesama. Ja neznam niti sam ga ikada pitala da li je to jedini primjerak pjesama. Pretpostavljam da nije, jer koliko se sjećam boje kucanih pjesama čini mi se da nije bio original.

Dok je Radovan ležao u bolnici i pored toga što ga je ustaša čuvao majka ga je nekoliko puta obišla. Uхватivši nepažnju ustaše, majci je nešto tiho rekao, što ona u potpunosti nije razumila. Razumila je da je rekao da treba Branko Vidović /kovač iz Mašića/ da se skloni, dok drugo nije svatila. Tek nakon oslobođenja kada su kod kuće skidali slamu sa plevare, otac je pronašao teku sa pjesmama i onda se majka sjetila da je Radovan u bolnici spominjao teku. Medjutim, ovu teku su po sredini progrizli miševi malo se teksta moglo pročitati.

Dvije pripovjetke: Od djedova ostalo i Lopta, štampane su u Razvitku 1939.godine, dvije pjesme kako mi je sam Radovan pričao štampane su u jednom Srednjoškolskom glasniku, neznam sigurno da li je Valjevo ili Šabac, a da su njegove neke pjesme recitovane u Skoplju, neznam da li na priredbi djaka gimnazije ili učiteljske škole. Neke njegove pjesme su pred sam rat recitovane po selima na priredbama-sjelima koje je organizovao Ogranak Seljačke sloge-takva jedna priredba bila je i u selu Kukuljama.

Radovanova pisma, slike i neke pribilješke uspjela sam u toku rata sačuvati i iste sam predala Okružnom komitetu SKOJ-a u Banja Luci 1946 ili 1947 godine i tu su izgubljene. Ovaj materijal dala sam na traženje Mire Šinik koja je tada radila u Okruž-

Mirna Kalabić

nom komitetu SKOJ-a, a koje je trebalo da posluži kao dio materijala za istorijat omladinskog pokreta.

Medju pismima bila su i pisma njegovih školskih drugova koji su većinom pisali sa ferija. Ova pisma često su imala i izvještajni karakter, obavještavala su o radu ili formiranju organizacije SKOJ-a, o pročitanim knjigama i slično. Sjećam se takvog jednog pisma: Slobodan Garić obavještava da je negdje u Slavojiji u "Duletovu "firmu" upisao šest članova. Tako su zvali organizaciju SKOJ-a po Dušku Vojvodiću iz Ripča kod Bihaća.

Sjećam se da je bilo i pismo Branka Ćopića gdje on preporučuje šta djaci treba da čitaju da nebi gubili vijeve čitajući lošu literaturu, pa nabraja nekoliko ruskih pisaca/Dostojevskog, Gorkog i čini mi se još Dobroljubova i Černiševskog. Ovo Ćopića pismo uslijedilo je poslije neodržanog sastanka. Ne sjećam se godine /možda 1940./ Radovan se trebao sastati sa Ćopićem u toku ferija i radi toga je išao u Bos. Krupu. Medjutim on se nije našao sa Ćopićem i ako je imao ugovoren sastanak. Razlozi njihovog sastanka nisu mi poznati, a niti tazlozi, a niti razlozi zbog kojih se nisu sastali. Pretpostavljam da je pored odzalog Radovan htjeo da svoje literarne radove izloži Ćopiću.

Dalje, sjećam se jednog pisma, pisanog zelenom tintom, mislim da je od Ivančevića iz Kaoca, koji Radovanu zamjera što mu je pisao crvenom tintom. Ovo pismo mi je pokazao pok. Radovan i onoga je nerviralo rekavši "ovomu je mjesto medju popovima."

Medju materijalom predatom OK SKOJ-a na manjim ceduljama bila je pripremljena drama /uvezano špagom/ za koju se još nije bio odlučio za naslov koji da joj da ili Na raskrsnici ili Izmedju dva ideala.

Sjećam se da je na jednom grubom-pak papiru bila napisana jedna strofa, a ispod nje par notnih znakova. Ta strofa ostala mi je u sjećanju i glasi:

- Majko svom plemenu kakvu sam te snijo,
- u tamne noći i prozprja vruća,
- vladaj srcem našim velika Rusijo,
- caruj umom našim velika buduća.

Neznam kome ovi stihovi pripadaju, da li su Radovanovi ili ih je odnekud prepisao. Medju predatim materijalom bila je na istrgnutom listu iz teke pjesma-prevod sa francuskog Napukla vaza.

Mirna Kulakov

Radovanovih se pjesama više na pamet ne sjećam. Znam da je većina napisana 1940 godine. Uglavnom su bile gugačke, jedna i po do dvije i po stranice u teki.

Jedna Radovanova pjesma završavala se ili je to bio refren sa "mjenjat treba i temelj i krov".

Pjesma 6 ruke naroda radnog recitovana je na sjelu Seljačke sloge u Kukuljama, a završavala se:

- o ruke naroda radnog,
- o ruke naroda gladnog,
- poslije borbe duge,
- prestanite jednom raditi za druge,
- radite za sebe.

Pjesma majci u kojoj je prevideo svoju smrt bila je vrlo dirljiva, terala je svakomu suze na oči. Uzevši u cjelosti njegov rad, može se reći da je u svemu žurio i da je predosjećao svoj kratak vijek. Ovo iznosim radi toga što sam se sjetila, njegovog posljednjeg dolaska meni u Petrovo selo, ~~ponovno u septembru~~ 1941. godine kada ga je jedna žena čiji je muž zarobljen, upitala šta on misli kada će se zarobljenici vratiti, rekao je za jedno pola godine, a meni je rekao "kada bi se sve ovo završilo za tri godine, mogli bi reći da nismo ni ratovali."

U vezi sa literarnim radom, pok. Radovan mi je često pričao da je bio kod Zvonimira Šubića gdje su često raspravljali o literaturi. Možda bi ćerka Šubića mogla nešto o tome da kaže.

Dalje, za rasvjetljavanje lika Radovana Vulina kao čovjeka, druga, mladog književnika, borca i revolucionara, pored materijala koji bi trebalo potražiti sa sudjenja Mirku Lakiću i pored dopuna njegovih suboraca /od kojih ću neke u posebnom spisku nabrojati/ treba pronaći i materijal o njegovom saslušanju u Ustaškom redarstvu u B. Luci, a koji se materijal kako sam obavještena nalazi u Zagrebu.

U svome sjećanju na pokojnog brata, trudila sam se da iznesem što više podataka i biće mi drago ako ovo mogne poslužiti za dalju dopunu u rasvjetljevanju važnih činjenica kako rada Radovana Vulina, tako i svih drugih saboraca koji su dali doprinos u Narodnoj revoluciji.

Arhiv Eoc. krajinu B. Luka

ABK 209-146-VII/210

Brana Kalabić

Brana Kalabić

